

แบบวัดเชิงสถานการณ์ : ประยุกต์ใช้วัดคุณลักษณะนิสัย Situational Test : Applied to Measure Charaterlistics

สมถวิล วิจิตรวรรณ¹

¹ค.ด. (การวัดและประเมินผลการศึกษา)/ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ sowiji@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

คุณลักษณะนิสัยเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการศึกษา การวัดคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนมีหลายวิธีการ โดยที่วิธีการวัดที่ดีที่สุด ตรงที่สุด คือ การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนหลาย ๆ ครั้ง ในหลาย ๆ สถานการณ์ แต่วิธีวัดผู้เรียนจำนวนมาก (Large scale measurement) ระดับจังหวัด ระดับประเทศที่มีข้อจำกัดด้านเวลาการเก็บข้อมูล จึงเป็นการวัดในเชิงแนวโน้มของพฤติกรรมทางคุณลักษณะนิสัย แบบวัดเชิงสถานการณ์ด้านคุณลักษณะนิสัย เป็นแบบสอบวัดที่นำเรื่องราวปัญหาเชิงคุณธรรม จริยธรรม มากระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกรวมออกมาอย่างเด่นชัด โดยการเขียนตอบ หรือเลือกคำตอบจากตัวเลือกที่กำหนดให้ การทดสอบโดยใช้สถานการณ์จำเป็นต้องมีคำอธิบายที่เน้นย้ำว่า ไม่มีคำตอบถูก คำตอบผิด ให้ตอบตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน สถานการณ์ที่ใช้เป็นโจทย์ปัญหาเชิงคุณธรรมจริยธรรม เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในสถานการณ์ปฏิบัติคล้อยตามหรือขัดแย้งกัน สำหรับการเขียนตัวเลือกแบ่งได้เป็น 3 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 การวัดคุณลักษณะนิสัยแบบ 2 ทิศทาง คือ มี หรือ-ไม่มี คุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม เหมาะกับการวัดกับเด็กเล็ก เพื่อวัดว่านักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่ ระบบการให้คะแนนแบบ 0-1 แนวทางที่ 2 สร้างตามกรอบแนวคิดพัฒนาการทางจิตพิสัยของแคธวอล และคณะ (Krathwohl et al) และแนวทางที่ 3 เป็นระดับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ระบบการให้คะแนนตัวเลือกตามแนวทางที่ 2 และ 3 ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด แต่เป็นแบบหลายค่าที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าพัฒนาการของคุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม

คำสำคัญ : แบบวัดเชิงสถานการณ์, การวัดคุณลักษณะนิสัย, แนวคิดของแคธวอลและคณะ, แนวคิดของโคลเบอร์ก

Abstract

Charaterlistics are behaviors related to morality and ethics that essential aspects in education. There are several methods for measuring learners charaterlistics. The best method is the observation of students' behavior several times and several situations. However, the method of measuring the large number of learners (large scale measurement) at the provincial level and at the national level with limitations in data collection time, therefore it is a trend measurement of charaterlistics behavior. Situational Test is a test in which stories of moral and ethical issues encourage respondents to express their feelings clearly. by writing an answer or choosing an answer from the given options Situational testing requires an explanation that emphasizes that no right answer and wrong answer according to their true feelings. Writing the situation used as moral and ethical problems in which the people in a situation act in favor of or contradict each other. There are three approaches for writing choices: Approach 1, Two directional charaterlistics: that is suitable for measuring with young children to measure whether students are charaterlistics or not, the 0-1 scoring system. Approach 2 is based on the affective development, that Krathwohl et al.'s concept and approach 3 is based on the ethical reasoning of Köhlberg's concept. The scoring system according to approachs 2 and 3 that are no right or wrong answer, multivalued model where each option such as 4, 3, 2, 1 represents the developmental value of the character/ethics.

Keywords: Situational Test, Measuring Charaterlistics, Krathwohl, et al.'s Concept., Kohlberg's Concept

บทนำ

คุณธรรม และจริยธรรมหรือในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียกในภาพรวมว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นความรู้สึกรู้สึกที่ฝังงายในจิตใจ นักเรียนแสดงออกด้วยการประพฤติที่ดีงามอันเป็นพฤติกรรมด้านจิตพิสัย การวัดและประเมินคุณลักษณะนิสัยมีหลายวิธี โดยที่วิธีการวัดที่ดีที่สุด ตรงที่สุดคือการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนหลาย ๆ ครั้ง ในหลาย ๆ สถานการณ์ ในเวลาเรียน เวลาทำกิจกรรม เวลาพักกลางวัน แต่การวัดในระดับประเทศที่มีปริมาณคนจำนวนมากหลักแสน การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมกับมวลชนขนาดใหญ่ (Large scale assessment) จะทำอะไร บทความนี้จึงมุ่งกล่าวถึงการประยุกต์ใช้วิธีการวัดคุณลักษณะนิสัยกับคนกลุ่มใหญ่ที่มีใช้แนวทางการวัดนักเรียนของครูในห้องเรียน

1. ความเป็นมาของการวัดคุณลักษณะนิสัยด้วยแบบวัดเชิงสถานการณ์

ปีพุทธศักราชการ 2528 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) มีโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศภายใต้การกำกับดูแลของ ดร.กมล ภูประเสริฐ เป็นผู้อำนวยการกองวิชาการ เมื่อสามสิบกว่าปีก่อนผู้เขียนมีโอกาสเข้ามาเป็นคณะทำงานโครงการนี้ มีการประชุมหารือถึงปัญหาการวัดคุณลักษณะนิสัยเป็นส่วนหนึ่งของการวัดจิตพิสัย (Affective domain) ดร.วัลลภ กันทรพัญ์ เป็นบุคคลหนึ่งที่เห็นด้วยกับการนำแนวคิดแบบวัดเชิงสถานการณ์ซึ่งระดับพัฒนาการจิตพิสัยของแครธวอลและคณะ (Krathwohl et al. 1964) ที่มีการให้คะแนนหลายค่า มีคนถามท่านว่าเป็นการวัดโดยการทำข้อสอบวัดสถานการณ์ นักเรียนที่ได้ระดับคะแนนสูง จะตีความว่านักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยดีได้หรือไม่ คำตอบของท่านว่า กลุ่มเป้าหมายในการวัดเป็นกลุ่มใหญ่ระดับจังหวัด ระดับเขต ระดับประเทศที่ไม่สามารถวัดพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยแบบสังเกตได้ แต่ต้องทำการวัดด้วยแบบวัดเชิงสถานการณ์แม้มีจุดอ่อน แต่ก็สะท้อนได้ว่านักเรียนมีเหตุผลมีความเห็นต่อการกระทำที่เป็นคุณลักษณะนิสัย และดีกว่าที่จะวัดแต่ผลสัมฤทธิ์ ด้านความรู้อย่างเดียว โดยละเลยการวัดในด้านคุณลักษณะนิสัย

แบบวัดเชิงสถานการณ์ (Situation test) เพื่อการวัดคุณลักษณะนิสัย จึงเริ่มต้นจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพนักเรียนระดับประเทศจำนวนสามแสนกว่าคน เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ต่อเนื่องมาทุกปีจนถึงปีการศึกษา 2535 การประเมินคุณภาพระดับชาติทั่วประเทศในช่วงเวลาดังกล่าว ได้จากการวัดพฤติกรรม 3 ด้านคือ การวัดความรู้ การวัดคุณลักษณะนิสัย และการวัดภาคปฏิบัติ การวัดความรู้ในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพด้วยข้อสอบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือกที่มีการให้คะแนนระบบ 0-1 การวัดคุณลักษณะนิสัยด้วยแบบวัดเชิงสถานการณ์ 4 ตัวเลือกที่มีการให้คะแนนระบบหลายค่า (คะแนน 1 ถึง 4) และการวัดภาคปฏิบัติที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกลุ่มคณิตศาสตร์ ภาษาไทยและกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ในบทความนี้จะกล่าวถึงการวัดคุณลักษณะนิสัย

2. องค์ประกอบของคุณลักษณะนิสัย

คุณลักษณะนิสัยเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม คุณธรรมและจริยธรรม มีความสำคัญต่อการศึกษา เนื่องจากเป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคล เป็นตัวกำหนดการแสดงออกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ และช่วยประเมินการปฏิบัติของเราและบุคคลอื่น บุคคลจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่สมควร ฉะนั้น ผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย ลักษณะทางคุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล สรุปได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนเองนั้น ถือว่า การกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม มากน้อยเพียงใดเป็นกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติทางสังคม และศาสนาที่เด็กต้องการเรียนรู้ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม วิธีการวัดความรู้เชิงจริยธรรมได้แก่ การซักถาม การให้ทำแบบทดสอบ

2) ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด สอดคล้องกับค่านิยมหรือแตกต่างไปก็ได้ ทศนคติเชิงจริยธรรมมีความหมายกว้างขวางกว่า

ความรู้เชิงจริยธรรมเพราะรวมเอาความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ ไว้ด้วย วิธีการวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมได้แก่ การซักถาม การให้ทำแบบสอบถามมาตรฐานค่า

3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์นั้น ๆ เหตุผลดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นกับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ วิธีการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมได้แก่ การซักถาม การให้ทำแบบวัดเชิงสถานการณ์

4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงถึงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือนานิยมนั้น พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม ซื่อตรง ซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น และในทางตรงข้ามเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับควรงดเว้น วิธีการวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แก่ การสังเกต

จากการแบ่งองค์ประกอบด้านจริยธรรมทั้งสี่ประการ จะเห็นได้ว่าการใช้แบบวัดเชิงสถานการณ์ (situation test) ในการวัดคุณลักษณะนิสัย จึงเป็นการวัดด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม หรือเหตุผลเชิงคุณลักษณะนิสัย

3. ระดับการพัฒนาคุณลักษณะนิสัย

แครธวอลและคณะ (Krathwohl et al., 1964) ลำดับมโนภาพของการเกิดความรู้สึกหรือคุณลักษณะ (Characteristics) เป็น 5 ชั้น ตั้งแต่ชั้นความรู้สึกที่มีความเข้มข้นน้อยไปสู่ความเข้มข้นมากจนยึดติดเป็นลักษณะนิสัยที่มีคุณธรรมและจริยธรรมของคน มีรายละเอียด ดังนี้

1) **ขั้นรับรู้ (Receiving)** จัดเป็นพัฒนาการขั้นแรกที่สุดในด้านนี้ บุคคลจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มีปรากฏหรือมากระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา เขาจะเริ่มมีความตั้งใจรับรู้สิ่งเร้าที่แน่นอนเฉพาะอย่างซึ่งอาจจะแบ่งย่อยออกเป็นชั้นย่อยคือ **ขั้นรับรู้ตัว** ได้แก่ การสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้าที่มากกระทบ เช่น รับรู้ความแตกต่างของ รูป กลิ่น รส ภาพ เสียง เหตุการณ์ต่าง ๆ **ขั้นตั้งใจรับ** ได้แก่ การมีความตั้งใจใฝ่ใจต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง เริ่มสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วนำมารวมกัน หรือยอมรับเพื่อปฏิบัติและขั้นย่อยสุดท้าย คือ **ขั้นการเลือกสรรสิ่งที่รับมา** ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่าง สนใจอ่านเฉพาะเรื่องหรือเลือกตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม เป็นต้น

2) **ขั้นตอบสนอง (Responding)** เป็นพัฒนาการขั้นสูงขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง ในขั้นนี้บุคคลจะไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเฉย ๆ แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นในลักษณะ 3 ชั้นย่อย คือ **ขั้นเต็มใจตอบสนอง** เป็นการยินยอม ปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ได้รับรู้มา เป็นการยอมรับในสิ่งที่เขาได้รับรู้มา **ขั้นตั้งใจตอบสนอง** ขั้นนี้บุคคลจะเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติกับผู้อื่น และอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่เขาได้รับรู้มา ต่อไปคือ **ขั้นพอใจตอบสนอง** บุคคลจะเกิดความพอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกของผู้อื่น ที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่ได้รับรู้มา เป็นการเลือกสรรแสดงตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3) **ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing)** บุคคลจะเริ่มเห็นประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และสิ่งที่ตอบสนองแล้ว เขาจะเริ่มยอมรับว่าสิ่งที่ได้รับมาว่าสิ่งใดมีค่ามีความหมายต่อเขา และสิ่งใดไม่มีค่าไม่มีความหมายต่อเขาจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการพัฒนา คือ **การยอมรับค่านิยม** ได้แก่ พยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเร้านั้น ๆ พยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้งเข้า **การแสดงค่านิยมในค่านิยม** ได้แก่ การเข้าช่วยเหลือสนับสนุน ร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งที่เห็นด้วย และการเข้าร่วมงาน ได้แก่ **การเข้าไปร่วมงาน** เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขาเห็นคุณค่า และปฏิเสธคัดค้านโต้แย้ง ขัดขวาง การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า

4) **ขั้นจัดระบบ (Organization)** เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้ เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับ และจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง ค่านิยม (Value) ที่เขาเห็นคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน พยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น แล้วปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่เขายอมรับนั้น ขั้นนี้ประกอบด้วยชั้นย่อย 2 ชั้นคือ **ขั้นสร้างความเข้าใจในค่านิยม** เขาจะแสดงออกโดยการเข้าร่วมกลุ่มอภิปราย ร่วมสร้างแนวคิด เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ และ **ขั้นสร้างระบบค่านิยม** เขาจะพยายามชั่งน้ำหนักค่านิยมต่าง ๆ ที่เขายอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผนสร้างกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เขายอมรับและระบบที่เขาสร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตัวเองหรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับระบบนั้น

5) **ขั้นเกิดกิจนิสัย (Characterization)** พัฒนาการขั้นจัดระบบนั้นเป็นการเริ่มต้นของการวางตัวหรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะของตัว กล่าวคือ เมื่อการจัดระบบสำหรับตัวเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเองแล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไป จนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่าเมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะแสดงออกตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวาจน จัดได้ว่า เป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด ขั้นเกิดกิจนิสัยแบ่งเป็นขั้นย่อย 2 ขั้นคือ **ขั้นสร้างข้อสรุป** ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบจนสมบูรณ์ในตัวตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ และ**ขั้นกิจนิสัย** ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากวงการหรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าได้เกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ในตัวของบุคคลแล้ว

4. ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์ด้านคุณลักษณะนิสัย

แบบวัดเชิงสถานการณ์ด้านคุณลักษณะนิสัย เป็นแบบวัดที่นำเรื่องราวปัญหาเชิงคุณธรรม จริยธรรมมากระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกรวมออกมาอย่างเด่นชัด โดยการเขียนตอบหรือเลือกคำตอบจากตัวเลือกที่กำหนดให้ วิธีนี้มักใช้ในกรณีที่ผู้วัดไม่รู้จักคุ้นเคยกับผู้เรียน ต้องวัดผู้เรียนที่มีขนาดใหญ่ในเวลาไม่มากนัก ที่มีข้อจำกัดด้านเวลาการเก็บข้อมูล จึงเป็นการวัดในเชิงแนวโน้มของพฤติกรรมทางจริยธรรม วิธีนี้มักใช้ในกรณีที่ต้องการวัดมวลชนขนาดใหญ่ (Large scale measurement) การสร้างเครื่องมือประเภทนี้ผู้สร้างจะต้องมีแนวคิดทฤษฎีรองรับ

แบบวัดเชิงสถานการณ์มีข้อดี คือ คະแนนจากแบบทดสอบปรนัย ไม่มีอคติจากการตรวจให้คะแนน ข้อจำกัดของข้อทดสอบแบบนี้ก็เหมือนกับข้อจำกัดของข้อทดสอบโดยทั่ว ๆ ไป กล่าวคือผู้ตอบอาจคิดอย่างหนึ่งและตอบออกมาอีกอย่างหนึ่งก็ได้ เพื่อที่จะไม่ให้เกิดเงื่อนไขเหล่านี้ขึ้น การทดสอบโดยใช้สถานการณ์จำเป็นต้องมีคำอธิบายที่เน้นย้ำว่า ไม่มีคำตอบถูกคำตอบผิด ให้ตอบตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนเช่นเดียวกับการสร้างเครื่องมือวัดจิตพิสัยทั่วไป แบ่งเป็น 3 ระยะคือ การเตรียมสร้างเครื่องมือวัด การสร้างแบบวัดสถานการณ์ และการตรวจสอบคุณภาพ

1) **ระยะแรก เป็นการเตรียมสร้างเครื่องมือวัด** ประกอบด้วย (1) กำหนดสิ่งที่ต้องการวัด ตัวอย่างการวัดเหตุผลทางจริยธรรม (2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการศึกษาเกี่ยวกับการวัดเหตุผลทางจริยธรรม การสร้างแบบวัดสถานการณ์ การมีจิตสาธารณะของคนในสังคม

2) **ระยะที่สอง ดำเนินการสร้างเครื่องมือวัด** ประกอบด้วย

(1) การกำหนดความหมาย ตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่บ่งชี้จริยธรรมหรือคุณลักษณะที่ประสงค์ที่ต้องการวัด ตัวอย่างการกำหนดความหมาย ตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่บ่งชี้

(2) ออกแบบวิธีการวัด/เครื่องมือ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดสถานการณ์ กำหนดจำนวนข้อคำถามในแต่ละตัวชี้วัด ตามน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัด

(3) สร้างข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์และตัวเลือกเป็นระดับเหตุผลทางจริยธรรมตามแนวคิดและทฤษฎีที่เลือกใช้ให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและพฤติกรรมชี้วัด

สถานการณ์ สถานการณ์ที่ใช้เป็นโจทย์ปัญหาเชิงจริยธรรม เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในสถานการณ์ปฏิบัติคล้อยตามหรือขัดแย้งกัน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตัดสินใจเลือกที่ตรงกับความรู้สึกของตน ตัวเลือกของแบบวัดเชิงสถานการณ์มี 3 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 การวัดคุณลักษณะนิสัยแบบ 2 ทิศทาง แนวทางที่ 2 สร้างตามกรอบแนวคิดพัฒนาการทางจิตพิสัย (Affective domain) ของแครธวอล และคณะ และแนวทางที่ 3 เป็นระดับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของแนวคิดของโคลเบอร์ก รายละเอียดอยู่ในตอนที่ 5

(4) การให้ระดับคะแนน การแปลความหมาย และการเสนอผล เมื่อนำแบบวัดสถานการณ์ไปใช้ชี้แจงให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของตนมากที่สุด แต่เป็นคำตอบที่ระบอกว่านักเรียนคิดแบบใด การตรวจให้ระดับคะแนนตามคำตอบที่เลือกในแต่ละข้อ แล้วหาระดับคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแต่ละคน โดยเอาจำนวนข้อหาระดับคะแนนรวม หากค่าเฉลี่ยมีทศนิยมตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม การแปลผลระดับคะแนนเฉลี่ยตกอยู่ในขั้นใดก็ถือว่านักเรียนมีพัฒนาการอยู่ในระดับนั้น

สำหรับการเสนอผลเป็นรายกลุ่ม เช่น เป็นห้อง เป็นชั้นเรียน คำนวณหาร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับ จะทำให้ทราบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกระดับใด ข้อมูลนี้ยังใช้เปรียบเทียบเพื่อดูความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนในการพัฒนาความรู้เชิงจริยธรรมให้แก่ นักเรียนได้

3) ระยะที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเชิงสถานการณ์ มีดังนี้

- (1) ความตรงของข้อคำถามด้วยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการหาค่า IOC
- (2) ความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดสถานการณ์ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
- (3) ความเที่ยงของแบบวัดเชิงสถานการณ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าแอลฟาครอนบาค
- (4) ตรวจสอบประสิทธิภาพของตัวเลือก พิจารณาจากร้อยละของการเลือกแต่ละตัวเลือกไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 5

5. การเขียนสถานการณ์และตัวเลือกแบบวัดเชิงสถานการณ์

5.1 การเขียนสถานการณ์

สถานการณ์ที่ใช้เป็นโจทย์ปัญหาเชิงจริยธรรม เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในสถานการณ์ปฏิบัติคล้อยตามหรือขัดแย้งกัน ข้อคำถามควรจะต้องเลือกเฉพาะเนื้อหาหรือความรู้ที่เป็นตัวแทนที่มีความสำคัญ ๆ ไม่นำเรื่องปลีกย่อยหรือรายละเอียดย่อยของรายวิชามาตั้งเป็นสถานการณ์ และคำถามไม่ควรหลอกล่อเพื่อให้ผู้ตอบตกหลุมพราง

การเขียนสถานการณ์ต้องเขียนกระชับ รัดกุม หากวัดนักเรียน สถานการณ์ต้องเหมาะสมกับระดับชั้น การใช้ภาพประกอบจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อให้เกิดแง่มุมที่จะให้นักเรียนพิจารณาเลือกเหตุผลจริยธรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน เรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งและวิจรณ์ญาณคิดพิจารณาตัดสินใจเลือกที่จะกระทำสิ่งที่ถูกหรือผิดด้วยการใช้เหตุผล แบบวัดสถานการณ์เป็นได้ทั้งแบบตอบเสรีที่เป็นอัตนัยหรือแบบเลือกตอบ แบบตอบเสรีจะเป็นการให้โอกาสผู้ตอบได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริง หากเป็นแบบวัดเลือกตอบตามตัวเลือกที่กำหนดให้ ตัวเลือกเหล่านี้จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกด้วย ทฤษฎีจิตทฤษฎีหนึ่งที่เป็นพื้นฐานของการจัดระดับความรู้สึกของบุคคล การวัดวิธีนี้จะไม่มีคำตอบถูกคำตอบผิด แต่เป็นวัดว่าผู้ตอบมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นไปตามมาตรฐานสังคมหรือไม่ มีความรู้สึก คุณธรรม จริยธรรมในระดับใดตามทฤษฎีที่ใช้วัด ความชอบไม่ชอบในเรื่องใด ซึ่งถือว่ามิใช่สิ่งที่ผิดหรือถูก

5.2 การเขียนตัวเลือก

การเขียนตัวเลือกแบ่งได้เป็น 3 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 การวัดคุณลักษณะนิสัยแบบ 2 ทิศทาง แนวทางที่ 2 สร้างตามกรอบแนวคิดพัฒนาการทางจิตพิสัยของแคโรล และคณะ (Affective domain) และแนวทางที่ 3 เป็นระดับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของแนวคิดของโคลเบอร์ก

แนวทางที่ 1 การวัดคุณลักษณะนิสัยแบบ 2 ทิศทาง คือ มี หรือ ไม่มี คุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม การเขียนตัวเลือกจะเหมาะสมกับการวัดกับเด็กเล็ก ๆ เพื่อวัดว่านักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่ ไม่ได้วัดลงลึกว่ามีคุณธรรมในระดับมากน้อยเพียงใด ตัวเลือก 3-4 ตัวเลือกที่สร้างขึ้นจะมีเพียงตัวถูกเพียง 1 ตัวเลือกที่แสดงถึงการมีคุณธรรมจริยธรรม ระบบการให้คะแนนแบบ 0-1 (Dichotomous scoring) คำตอบมีคุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม ได้ 1 คะแนน คำตอบไม่มี คุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม ได้ 0 คะแนน

ตัวอย่างแบบวัดเชิงสถานการณ์แบบ 2 ทิศทาง

ตัวอย่างที่ 1 ข้อคำถามวัดความซื่อสัตย์

- ม่วงครามทำการบ้านเลขไม่ได้ ถ้านักเรียนเป็นพวงชมพู ควรทำอย่างไร
- ก. ให้ม่วงครามลอกการบ้าน
 - ข. ช่วยสอนการบ้านให้ม่วงคราม
 - ค. เตือนม่วงครามให้ตั้งใจเรียน

ตัวอย่างที่ 2 ข้อคำถามวัดการมีน้ำใจ

นายณภัทรที่วิ่งของมามากมายเพื่อทำกิจกรรม เจมส์จึงทำท่าจะเข้าไปช่วย ถ้านักเรียนเป็นนายณภัทรจะพูดว่าอย่างไร

- ก. ระวังของฉันทันจะหล่นนะ
- ข. เดี่ยวจะแบ่งของให้
- ค. ขอบใจนะ

แนวทางที่ 2 สร้างตามกรอบแนวคิดระดับพัฒนาการทางจิตพิสัยของแครธวอล และคณะ (Krathwohl et al., 1964) เป็นข้อความที่แสดงถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่สะท้อนพัฒนาการทางด้านจิตพิสัย การกำหนดจำนวนระดับขั้นพัฒนาการขึ้นกับระดับชั้นที่มุ่งวัด เช่น ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ชั้นแรก คือ ชั้นรับ ชั้นตอบสนอง และชั้นเห็นคุณค่า ส่วนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปนิยมวัด 4 ชั้นแรก เพราะชั้นที่ 5 ที่เป็นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นพฤติกรรมการแสดงออกจะต้องวัดด้วยการสังเกต

ตัวอย่างการวัดลำดับขั้นของพฤติกรรมด้านความรู้สึก 3 ชั้นแรก คือ ชั้นรับ ชั้นตอบสนอง และชั้นเห็นคุณค่า ในชั้นตอบสนองและชั้นเห็นคุณค่าอาจเลือกเอาชั้นย่อยที่มีลักษณะเด่นของพฤติกรรมมาใช้อีกชั้นละ 2 ชั้นย่อย ฉะนั้น รวมเป็นชั้นของพฤติกรรมด้านความรู้สึกที่นำมาใช้ แบ่งใหม่ได้เป็น 4- 5 ชั้น แล้วกำหนดตัวเลือกที่สะท้อนระดับพัฒนาการของเจตพิสัย เช่น คะแนน 4, 3, 2, 1 แทนค่าระดับของเจตพิสัยโดยตรง เช่น 1 แทนการรับรู้ 2 แทนการตอบสนองแบบทำตามคำสั่ง 3 แทนการตอบสนองด้วยความเต็มใจ 4 แทนการเห็นคุณค่า เป็นต้น ระบบการให้คะแนนตัวเลือกตามแนวทางที่ 2 ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด แต่เป็นแบบหลายค่าที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าพัฒนาการของคุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม

วิธีการที่จะได้ตัวเลือกที่ดีเหมาะสมกับผู้ตอบ คือ นำสถานการณ์ที่สร้างขึ้นเป็นรูปภาพหรือเขียนเป็นเรื่องราวไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มที่ต้องการวัดจำนวน 20-30 คน ให้เขียนคำตอบที่ตามความคิดเห็นของตนโดยเสรี แล้วนำคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่มารับใช้เป็นข้อความที่แสดงถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่สะท้อนถึงพฤติกรรมในแต่ละชั้นของพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก

สรุปลักษณะสำคัญของพฤติกรรมเป็นแนวทางของการเขียนตัวเลือก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมเป็นแนวทางของการเขียนตัวเลือก

ชั้นของความรู้สึก	ลักษณะข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรมในชั้นนี้
1. ชั้นการรับรู้	1.1 แสดงถึงความสนใจต่อสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม เรื่องราว 1.2 แยกแยะความแตกต่างของสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม เรื่องราว 1.3 กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม และเรื่องราว
2. ชั้นตอบสนอง	
2.1 ชั้นตอบสนองตามเงื่อนไข คำสั่ง	2.1.1 เชื้อฟัง หรือคล้อยตามปฏิบัติตามคำสั่ง คำสอน คำแนะนำ กฎเกณฑ์ บทบาทและหน้าที่ นโยบาย
2.2 ชั้นตั้งใจและพอใจตอบสนอง	2.2.1 กล่าวถึงความตั้งใจปฏิบัติ (หรือจะปฏิบัติ) 2.2.2 กล่าวถึงการปฏิบัติด้วยการอาสาสมัคร 2.2.3 กล่าวถึงความพึงพอใจ ความยินดี ความสนุกสนานที่ได้ปฏิบัติ
3. ชั้นเห็นคุณค่า	
3.1 ชั้นยอมรับคุณค่า	3.1.1 ยอมรับ ซาบซึ้ง ชื่นชมต่อสิ่งของ ความคิด หรือการปฏิบัติ 3.1.2 ยกย่อง ชมเชยต่อการปฏิบัติ 3.1.3 พยายามปฏิบัติให้บ่อยขึ้น
3.2 ชั้นแสดงความนิยมและการยึดมั่นในคุณค่าอย่างเปิดเผย	3.2.1 สนับสนุน ช่วยเหลือ เข้าร่วมดำเนินการ การเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวกับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับคุณค่าที่ยึดถือ 3.2.2 เข้าร่วมในกลุ่มบุคคลที่มีสิ่งที่ยึดถือคล้ายกัน 3.2.3 ปฏิบัติด้วยความเชื่อมั่น ศรัทธา และซื่อตรงต่อคุณค่าที่ยึดถือ 3.2.4 คัดค้านการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับคุณค่า และปกป้องการปฏิบัติที่ตนเห็นคุณค่า

ตัวอย่างแบบวัดเชิงสถานการณ์ตามระดับชั้นจิตพิสัยของแคธโรล
ตัวอย่างที่ 3 ข้อคำถามวัดความซน

ไบเฟิร์นรีบกลับบ้านไปช่วยแม่เก็บส้มไปขายทุกวัน

ณอร์น ป้อง

ไบเฟิร์น

ท่านเห็นด้วยกับความคิดของปึงในข้อใดมากที่สุด

- ก. แม่ของไบเฟิร์นคงให้รีบเก็บก่อนที่ส้มสุกไป (มีความรู้สึกชั้นตอบสนองอย่างมีเงื่อนไข จัดเป็นระดับ 2)
 - ข. ไบเฟิร์นคงอยากเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว (มีความรู้สึกชั้นตอบสนองอย่างเต็มใจ จัดเป็นระดับ 3)
 - ค. ไบเฟิร์นขายหมดทุกวันใหม่ (มีความรู้สึกชั้นรับรู้ จัดเป็นระดับ 1)
 - ง. ถ้าเราซนได้อย่างไบเฟิร์น พ่อแม่คงภูมิใจ (มีความรู้สึกชั้นรับรู้ จัดเป็นระดับ 1)
- คำตอบ/(คะแนน) ก. (2 คะแนน) ข. (3 คะแนน) ค. (1 คะแนน) ง. (4 คะแนน)

ตัวอย่างที่ 4 ข้อคำถามวัดด้านมีจิตสาธารณะ

ถ้านักเรียนพบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวตามภาพโดยบังเอิญ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. หาทางทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดความถูกต้อง
 - ข. หลบหนีไป เพราะถ้าพวกเขาไม่ตัดไม้เห็นจะทำร้ายเอา
 - ค. แจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อหาทางจับกุม
 - ง. บอกเพื่อน ๆ ให้รู้จะได้ไม่ไปบริเวณนั้น เพราะอาจจะได้รับอันตราย
- คำตอบ/(คะแนน) ก. (4 คะแนน) ข. (1 คะแนน) ค. (3 คะแนน) ง. (2 คะแนน)

แนวทางที่ 3 เป็นระดับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของแนวคิดของโคลเบอร์ก

แบบวัดเชิงสถานการณ์ตามแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นวิธีการวัดเหตุผลทางจริยธรรม ตัวเลือกจะแสดงถึงเหตุผลของการกระทำ ให้ผู้รับการทดสอบตัดสินใจและอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจการวัดประเภทนี้ไม่ตัดสินพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้รับการทดสอบ แต่คำนึงถึงเหตุผลของการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ในที่นี้จะยกตัวอย่างการวัดเหตุผลทางจริยธรรมด้วยแบบวัดสถานการณ์

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเหตุผลทางจริยธรรมมีขั้นตอนเช่นเดียวกับการสร้างเครื่องมือวัดเจตพิสัยทั่วไป แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นการเตรียมสร้างเครื่องมือวัด ประกอบด้วย 1) กำหนดสิ่งที่ต้องการวัด ตัวอย่างการวัดเหตุผลทางจริยธรรม 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการศึกษาเกี่ยวกับการวัดเหตุผลทางจริยธรรม ระยะที่สอง คือ การสร้างเครื่องมือวัด เป็นการสร้างแบบวัดสถานการณ์ ระยะที่สาม คือการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดสถานการณ์และนำไปใช้

1) การกำหนดความหมาย ตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่บ่งชี้ของจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการวัด ตัวอย่างการกำหนดความหมาย ตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่บ่งชี้

2) ออกแบบวิธีการวัด/เครื่องมือ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดสถานการณ์

สถานการณ์เป็นสถานการณ์เรื่องราวปัญหาเชิงคุณธรรม จริยธรรม มากระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกรวมออกมาอย่างเด่นชัด เหมือนกับแบบวัดสถานการณ์ในการวัดพัฒนาการของเจตคติในหัวข้อที่กล่าวมาแต่ต่างกันที่มาของตัวเลือกที่สะท้อนระดับพัฒนาการเหตุผลทางจริยธรรม ผู้ตอบจะต้องใช้วิจารณญาณคิดพิจารณาตัดสินใจเลือกที่จะกระทำสิ่งที่ถูกหรือผิดด้วยการให้เหตุผล ระบบการให้คะแนนตัวเลือกตามแนวทางที่ 3 ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด แต่เป็นแบบหลายค่าที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือก เช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าพัฒนาการของคุณลักษณะนิสัย/จริยธรรม

คะแนนที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าพัฒนาการเหตุผลทางจริยธรรม ดังนี้

- 1 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ หรือการได้รางวัลสิ่งตอบแทน
- 2 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง
- 3 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล เพื่อต้องการเป็นคนดีในทีละคนและการยอมรับจากผู้อื่น
- 4 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล เพื่อรักษากฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้ความดีงามคงอยู่ การปฏิบัติตามหน้าที่ของตนและหลักศาสนา

ตัวอย่างแบบวัดเชิงสถานการณ์ตามแนวคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ตัวอย่างที่ 5 ข้อคำถามวัดความมีวินัย

ช่วงเวลาพักกลางวันใกล้เวลาเข้าเรียน พี่เป็นเพื่อนสนิทได้มาชวนฉันไปซื้ออุปกรณ์งานกลุ่มในร้านค้าที่อยู่ห่างไกลจากอาคารเรียน และอาจทำให้เข้าห้องเรียนสายกว่าเวลาที่กำหนด ฉันจึงได้ปฏิเสธ นักเรียนคิดว่ากรปฏิเสธไม่ไปกับเพื่อนของฉันทำให้เกิดขึ้นด้วยเหตุผลใด

- ก. ไม่ต้องการให้ครูมองว่าเป็นเด็กที่ขาดวินัย (เหตุผลเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ 1 คะแนน)
 - ข. ต้องการได้คะแนนจากการเข้าเรียนตรงหน้าที่ (เหตุผลเพื่อสนองความต้องการของตน 2 คะแนน)
 - ค. ต้องการปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน ความสงบสุขจะเกิดขึ้น (เหตุผลเพื่อรักษากฎเกณฑ์ 4 คะแนน)
 - ง. ต้องการเข้าห้องเรียนเพื่อเป็นที่ขึ้นชอบของครู (เหตุผลเพื่อต้องการการยอมรับจากผู้อื่น 3 คะแนน)
- คำตอบ/(คะแนน) ก. (1 คะแนน) ข. (2 คะแนน) ค.(4 คะแนน) ง. (3 คะแนน)

ตัวอย่างที่ 6 ข้อคำถามวัดความไม่เรียนรู้

หลังเลิกเรียนก่อนกลับบ้าน แดงจะรีบไปค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อทำรายงาน ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่

- ก. ไม่ทำ เพราะเพื่อนก็ไม่ทำ
- ข. ไม่ทำ เพราะทำไม่เป็น
- ค. ทำ เพราะจะได้มีงานส่งครู
- ง. ทำ เพราะภูมิใจที่หาความรู้ได้หลายวิธี

คำตอบ/(คะแนน) ก. (1 คะแนน) ข. (2 คะแนน) ค. (3 คะแนน) ง. (4คะแนน)

สรุปได้ว่า แบบวัดเชิงสถานการณ์ควรใช้เมื่อมีข้อจำกัดในการวัด ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนได้โดยตรง เช่น การวัดในระดับเขตพื้นที่ ระดับประเทศ แบบวัดเชิงสถานการณ์เป็นลักษณะที่มีปัญหาเชิงจริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และครอบคลุมสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความรู้สึกรู้สึกจากการเลือกได้อย่างเด่นชัด กรณีที่เป็นภาษาต้องกระชับรัดกุม เข้าใจง่าย การเขียนตัวเลือกแบ่งได้เป็น 3 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 การวัดคุณลักษณะนิสัยแบบ 2 ทิศทาง แนวทางที่ 2 สร้างตามกรอบแนวคิดพัฒนาการทางจิตพิสัยของแคธวอล และคณะ (Affective Domain) และแนวทางที่ 3 เป็นระดับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของแนวคิดของโคลเบอร์เกอร์ ขึ้นกับจุดมุ่งหมายและแนวคิดทฤษฎีที่เลือกใช้ในการวัดและประเมินคุณลักษณะนิสัยของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กมล ภูประเสริฐ. (2528). การประเมินจริยธรรมโดยใช้เครื่องมือที่ครูสร้าง. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาจริยธรรม* (หน่วยที่ 14). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมถวิล วิจิตรวรรณ. (2562). การวัดเจตพิสัย. ใน *ประมวลการสอนชุดวิชาการวิจัยการวัดประเมินผลการศึกษา* (หน่วยที่ 4). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการวัดและประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals. handbook II: affective domain*. New York: McKay.

